

לפרשת וירא

מעלת המתפלל על חברו

הרב איתי טוכפלד

חז"ל מלמדים אותנו (בבא קמא צב ע"א) שכל המתפלל על חברו והוא צריך בעצמו לאותו דבר – נענה תחילה. מנין לומדים זאת? מתפילת אברהם על אבימלך בפרשתנו. לאחר שאבימלך לקח לעצמו את שרה, הוא וכל בני ביתו נענשו שכל נקביהם נסתמו, כלומר שלא היו מסוגלים להוליד יותר, עד כדי כך ש"אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה" (שם).

מספרת לנו התורה שאברהם לא נטר טינה ולא נמנע מלהתפלל לרפואתם למרות מעשיהם המקולקלים: "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אַבְיִמֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתָּיו וַיֵּלְדוּ." כידוע, גם לשרה היתה בעיה של הולדה עד אותו רגע, ומכיון שאברהם הקדים להתפלל על אבימלך שתסור ממנו המניעה להולדת בנים לפני שהתפלל על עצמו, נענה תחילה באותו עניין זכה להוליד את יצחק משרה.

רבי שמחה בונים מפשיסחא למד והסביר אחרת את דברי חז"ל אלו. יעודו של אברהם אבינו היה לקדש את שם הבורא בעולם ולשכנע את הבריות באמונת היחוד. לשם כך פעל כל חייו והיה מוכן למסור את נפשו עבור מטרה נעלה זו. והנה, נקרתה לפתחו אפשרות נדירה להעצים את פלאי ההשגחה האלוהית ולאמת את דרכו באופן גלוי ומפורסם לכל. נס כזה, בו אברהם ושרה מצליחים להוליד בן לאחר כ"כ הרבה שנים של עקרות ובגיל מופלג כ"כ, ודאי היה יוצר רושם רב בעולם והיה מגדל את שם ה' בתוכו. כל זאת בתנאי שאין ליצנים בדור שרואים את עצמם אמונים לטשטש את האמונה וללגלג על כל דבר שבקדושה... והנה, עמדו בפני אברהם שתי אפשרויות: האחת, להתפלל בעד אבימלך שיפתחו נקביו ויוכל להוליד ילדים. השניה, להמנע מתפילה עליו ולהשאירו בעקרותו. ומה בין זה לזה? שבאפשרות הראשונה אברהם פותח פתח לליצני הדור לומר שמאבימלך נתעברה שרה וממילא לא יתגלה שם ה' בעולם ע"י פרסום הנס. או אז יאלץ אברהם לעבוד קשה יותר כדי להגיע לתוצאה זו של קידוש שם שמים. האפשרות השניה העומדת בפניו, כלומר לא להתפלל על אבימלך, ודאי מושכת וקלה יותר לאברהם. אברהם, נטול נגיעות אישיות ועצלנות ומלא בעוז וגבורה, בוחר כמובן באפשרות השניה מכיון שיש כאן אדם שזקוק לתפילה ורחמים. אם על סדום, הסותרת את כל דרכו החינוכית, היה מוכן אברהם למסור את הנפש, ברור הוא שתפילה על אבימלך אינה דבר שמעלה ספק אצל אברהם.

ואם כן, ממשיך הר' מפשיסחא, כך יש לפרש את דברי הגמרא שראינו:

כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר, כלומר שהמתפלל צריך את המצב הקיים ומעדיף שלא ישתנה בגלל סיבות כאלו ואחרות (כדוגמת אברהם שהיה עשוי להשיג תועלת גדולה מכך שאבימלך לא יוכל להוליד וממילא לא יוכלו ליצני הדור להפחית את עוצמת הנס ואת קידוש שם ה' בעולם, באמרם שמאבימלך נתעברה שרה), ואעפ"כ לא נמנע מלהתפלל בגלל הצדק המוסרי של הצורך לעזור לכל הצריך עזרה, הוא – אותו מתפלל – נענה תחילה.

אנו, בניו של אברהם אבינו, נשאף ללכת בדרכו המפוארת, וננסה להסיר מאיתנו אינטרסים אישיים ומטענים שיש בלבנו על אחרים, וח"ו לא נשמח במפלתו של חברנו אלא נשתדל להרימו ולעזור לו בכל מה שבידינו, ובזכות זה נזכה גם אנו להענות תחילה.